

Universal Journal of Theology

e-ISSN: 1304-6535

Cilt/Volume: 6, Sayı/Issue: 1, Yıl/Year: 2021 (Haziran/June)

Prof. Dr. Halim ÖZNURBAN, *İslam Öncesi Araplarda Dil ve Edebiyat Kitabındaki Kur'an'ın Arap Diline Tesiri Bölümü*

İstanbul: KURAMER Yayınları, 2019, 115-158.sayfa.

Değerlendiren/Reviewed by

Hamza ELYASİNO

Yüksek Lisans Öğrencisi Pamukkale Üniversitesi, İslami İlimler Enstitüsü, Arap Dili ve Belagatı Bilim Dalı

Graduate Student, Pamukkale University, Institute of Islamic Studies,
Department of Arabic Language and Eloquence, Denizli/Turkey

hamzaelyasino1995@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-1357-0438>

Makale Bilgisi – Article Information

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi/Date Received: 17/12/2020

Kabul Tarihi/Date Accepted: 11/06/2021

Yayın Tarihi/Date Published: 30/06/2021

müzde ortaya çıkan keyfi yorumları veya yanlış bilgileri önlemek için elimizdeki eserin muhtevasının ne kadar büyük bir önem taşıdığı ve Arap dili ve edebiyatı alanında Türkiye çapında ne kadar birikimli ve titiz olduklarını anlatan kısa bir pasaja yer verilmektedir. Eser, şekil olarak başarılı olduğu kadar, görsel olarak da başarılı sayılabilir.

Kitap, başında İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Kur'an Araştırmaları Merkezi (KURAMER) Yayınlarının iki sayfalık kısa sunuş metninde aktarıldığı gibi, çalışmanın temel gayesi konuları derinlemesine ele almadan giriş niteliğinde öz bir metin olarak sunmaktır.

Eser, dört yazarın katkılarıyla her bölüm için giriş, sonuç ve kaynakça olmak üzere dokuz ana bölümden oluşmaktadır.

Sunuş kısmında, Kur'an'ın manasını ve kastetmek istediği anlamı doğru bir şekilde anlamak, kuran ve manası hakkında yorum yapmak için Kur'an'ın dili olan Arapçanın vahiy öncesi ve sonrası Arap edebiyatının tüm muhtevası, Kur'an'ın dil aracılığıyla ilk muhataplarına ne tür değerler kazandırmaya çalıştığı, Kur'an'a karşı ileri sürülen iddiaların nasıl çürütüldüğünü ve günümüzdeki uydurma, yanlış ve keyfi yorumları önlemeyi amaçladığı izah edilmektedir. İlim camiasında son derece öneme sahip olan bu eser, yazarların geniş birikimleri ve titiz çalışmalarıyla KURAMER yayınevi tarafından istifadeye sunulmuştur.

Ele aldığımız *Kur'an'ın Arap Diline Tesiri* bölümü, Kur'an-ı Kerim'in nüzulünden itibaren muhataplarının zihninde neleri değiştirdiğini, Arap olmayan milletlerin Müslüman olduktan sonra Arapça ile aralarında nasıl bir etkileşimin gerçekleştiğini, Arap olmayan Müslümanların Kur'an-ı Kerim'i daha iyi anlayabilmek için sarf ettikleri çabaları ve Kur'an-ı Kerim'in temel ilimlerin doğmasıyla beraber Müslümanların haiz oldukları zengin bir kültürü konu edinmiştir.

Bölümümüz dokuz ana başlıktan oluşmaktadır:

"Kur'an'ın Arap Dilinin Canlılığını Korumasına Katkısı" başlığı altında, Arapların Kur'an'a bağlanarak nasıl etkilendiklerini anlatmasının yanı sıra Cahiliye dönemine ait kötü alışkanlıklarından nasıl arındıklarını da aktarır. Ayrıca bu bölümde Müslümanların, Arap diline yapılmış eleştirilere karşı her dönemde nasıl bir tavır sergilediklerine yönelik bilgilere de yer verilir.

"Kur'an'ın Arap Dilini Güçlendirmesi ve Geliştirmesi" başlığı altında, Kur'an-ı Kerim'in Arap diline nasıl bir güç kazandırdığı ve ona bir ilerleme yetisini bağışladığı ele alınmakta; ek olarak da Arap dilinin Kur'an-ı Kerim sayesinde kazandığı referanslardan da bahsedilmektedir.

"Kur'an'ın Arap Lehçelerini Birleştirmesi ve Birliğini Sağlaması" başlığı altında, Arap lehçelerinin özelliklerinden, Kur'an-ı Kerim'in neden Kureyş

lehçesine göre yazdığından ve diğer lehçelerin üstün özelliklerinden bahsedilir. Ayrıca bu bağlamda Arap lehçelerinin çıkış sebepleri de ele alınır.

“Kur’an’ın Arap Dilini Evrenselleştirmesi” başlığı altında, Arap dilini evrenselleşme noktasında İslam’a giren ancak Arap olmayan milletlerden insanların bazı dini görevlerini yapmaları ve namaz kılmalarından ötürü İslam’ın girdiği ülkelerin ana dili ya Arapçaya dönüşmüş veyahut çok etkilendiğinden söz edilir.

“Kur’an’ın Arap Dilini Kurallara Bağlı Hale Getirmesi (Nahiv)” başlığı altında, İrab kelimesinin sözlük ve terim olarak anlamlarından, âlimler tarafından sağlam bir Arapça öğreniminden, dil ile alakalı eser yazmak için selikayla konuşan halis Araplara başvurulduğundan ve Nahiv ilminin ne zaman ve neden tedvin edildiğinden bahsedilir.

“Kur’an’ın Arap Dilinin Belâgatine Tesiri” başlığı altında, Kur’an’ın feshat ve belâgatiyle edebiyatçıların önünde örnek olarak durması neticesinde nasıl ondan istifade ettikleri ve belâgat ilminin temelini nasıl inşa ettikleri anlatılır.

“Kur’an’ın Arap Diline Yeni Meseller Kazandırması” başlığı altında üç ana başlıkta ele alınır: “Yaygın şekilde kullanılan Özlü/Kısa meseller”, burada örneklerle Arapların, Kur’an-ı Kerim’in bazı ayetlerinin iletmek istediği mesajı anlayarak insanların günlük hayatları içerisinde hayata ve ahlaka dair konuları gerek yazılı gerekse sözlü olarak dile getirmeleri anlatılır. “Kur’an-ı Kerim’de Kıyasi Meseleler” ve “Gizli Meseller” burada çok sayıda örnek zikrederek Kur’an-ı Kerim’den ve Arapların aynı anlamda kullandıkları terkiplerden bahsedilir.

“Kur’an’ın Arap Dilinin Kelimelerine Yeni Anlamlar Kazandırması” başlığı altında, “Allah”, “Melek”, “Kitab” ve “Kerim” gibi konular dört ana başlıkta ele alınır ve her biri İslam öncesi ve sonrasıyla karşılaştırma yapılarak anlam açısından örneklendirilir.

“Kur’an’ın Arap Edebiyatına Tesiri ve Katkısı” başlığı altında dört ana başlık ele alınır:

“Arap Şiirine Katkısı” başlığında İslam’ın zuhurunun, Arapların dinini, sosyal ve edebi hayatında köklü değişikliklere yol açarak ölçülerini, değerlerini ve ilkelerini değiştirdiği anlatılır. Bu durumlara bağlı olarak şiir konularının da nasıl değiştiği anlatılır.

“Arap Nesrine Katkısı” başlığında Arap edebiyatındaki kıssalar, zühd gibi yeni türlerin ortaya çıkışından ve yazarların üslubunun hangi seviyeye ulaştığından söz edilir.

“Kitabet” bu başlığın altında Kur’an-ı Kerim’in nüzulünden öncesi ve sonrasında yazışmaların ne tür bir değişikliklere uğradığı ve nasıl sistemli hale geldiği anlatılır.

“Hitabet” başlığında artık hutbelerin nasıl geliştiğini ve hangi amaçlara kullanıldığını ele alınır.

“Sonuç” kısmında Kur’an-ı Kerim’ sayesinde Arap dilinin nereden nereye yükseldiğine vurgu yapılır. Daha sonra Arap lehçelerinin dağınık haldeyken nasıl birleştirildiğinden ve Arapların şiir, kitabet ve hitabet gibi sanatları daha nezih ve pürüzsüz bir üsluba sahip olarak üst seviyeye ulaştırdığından bahsedilir. Bu konuyu aktardıktan sonra da Kur’an-ı Kerim’in etkisiyle Arap dilinin ilgili sarf, nahiv ve belağat gibi ilimlerin ortaya çıkmasından söz edilir. Nihayet son olarak Kur’an-ı Kerim’in, Arap dilini, sadece edebiyat dili olmaktan çıkarıp medeniyet diline dönüştürdüğüne dikkat çekilir.

Çalışma, hacmine nazaran, bu kadar çok bilginin aktarımı açısından yerinde ve başarılı olmuştur. Eseri okurken imla hatası, uzun cümle kullanımı gibi sürçmelerle nadiren karşılaşmaktadır. Çünkü sürçmeler az da olsa okuyucunun, içeriği anlamasını bir nebze olsa da zorlaştırır. Ayrıca eserde kısa ve anlaşılır cümlelerin kullanılması bilginin karmaşık hal almamasına olanak sağlamıştır. Bu da aktarılacak istenilen bilginin takibinin kolaylaşmasına yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte bazı başlıkların altında örnek eksikliği veya çokluğu görülebilir, onun için örnekleri az olan konularda örneklerin çoğaltılmasıyla daha açık ve net bir şekilde anlaşılacağı düşüncesindeyiz.

Satır aralarında yazarın görüşleri kolayca anlaşılabilir. Çalışmada Arapların İslam öncesindeki edebi üslubunun ne kadar güçlü ve ferid olduğuna değinilseydi; konu tüm yönleriyle işlenmiş olurdu.

Çalışmanın dördüncü bölümünün “Kur’an’ın Arap Dilini Evrenselleştirmesi” başlığı altında kullanılan “*Kur’an-ı Kerim bu dili çölün dışına taşımış; ona, bedevi hayatın yoksun bıraktığı geniş bir alan sağlamış; yeni lafızlar, anlamlar, temalar ve üsluplar kazandırmıştır*” ifade de eğer Kur’an-ı Kerim Arap diline yeni lafızlar kazandırmışsa örnek verilmeliydi. Şayet bu fikre göre Kur’an’ın ilk muhataplarının ana dili ile nazil olduğuna rağmen anlaşılabilir ifadeler içermesi, Kur’an’ın bazı ayetlerine ters düşebilirliği ortaya çıkacaktı, örneğin: “*وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا*” Anlamı ise “*Apaçık Arapça bir dille*” (Şu’arâ 26/195). “*بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ*” Anlamı ise “*Böylece biz sana Arapça bir Kur’an vahyettik ki, şehirlerin anası olan Mekke’de ve çevresinde bulunanları uyarsın*” (Şu’arâ 26/195).

Kitabın baskı kalitesi ve yazı tipi gayet başarılı. Fakat bazen italikle yazılan “h” harfi, “b” harfine benzer bunun muhtemelen yazı tipinden kaynaklandığı anlaşılır fakat bu şekilde olmamalıdır.

Çalışmada yerli kaynaklarla birlikte yabancı kaynakların da kullanılması esere ayrı bir zenginlik katmıştır. Yazarımız açıklama, karşılaştırma ve örneklem anlatım biçimleri ile konuyu ele almıştır. Bunun yanında ister isim ister

fiil cümleleri olsun söz dizimi gayet başarılıdır. İnandırıcılığı açısından bazı yerlerin de zayıf olduğuna dikkat çekilebilir, o eksikleri örneklendirildiği zaman daha inandırıcı hale gelecektir. Konuyla ilgili teknik kelimeler okuyucuya yeni ufuklar açacak şekilde kullanılmıştır.

Yazar, sonuç kısmını uzun tutmayarak tespitlerini ve varmış olduğu sonuçları bu şekilde okuyucularıyla paylaşmaktadır. Eserde hedeflenen amaç gerçekleşmiş olmaktadır. Ki bu amaç yayınevini en başta belirttiği gibi Kur'an ve İslam hakkında doğru bilgilendirme amacıyla yazılmıştır. eserde bu gayeye uygun bir şekilde günümüze kadar devam eden Kur'an'ın Arap diline tesirleri detaylarıyla anlatılmaktadır. Dolayısıyla "*Kur'an'ın Arap Diline Tesiri*" ismini taşıyan mezkur eserde, Arap dilinin gelişmesine dair yazılan eserler ana hatlarıyla taranıp konuyla ilgili bilgiler derlenip okuyucuya sunulmaktadır. Söz konusu hedef doğrultusunda kaleme alınan bu eser, ihtiyaç duyulan eksikliği gidermesi bakımından ayrı bir değere sahip olacağı muhakkaktır. Ciddî bir emek, son derece iyi bir araştırma ve incelemenin sonucunda ortaya çıkan bu eser, mutlaka benzer eserlere ilgisi olan her bir araştırmacının elinde bulunmalı ve kütüphanelerinin raflarında mutlaka yer almalıdır.